

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-645-4-7>

**THE CURRENT STATE AND TREND OF ESCALATION
OF THE RUSSIAN BOTTOM WAR OF A NEW HYBRID TYPE
IN THE BALTIC-BLACK SEA REGION**

**СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ ЕСКАЛАЦІЇ РОСІЄЮ
ДОННОЇ ВІЙНИ НОВОГО ГІБРИДНОГО ТИПУ
У БАЛТО-ЧОРНОМОРСЬКОМУ РЕГІОНІ**

**Карочкіна Margaryta
Ворысівна**

*Candidate of Technical Sciences,
Associate Professor of the Department
of Navigation and Ship Management
Odessa National Maritime University
Odessa, Ukraine*

**Капочкіна Маргарита
Борисівна**

*кандидат технічних наук,
доцент кафедри навігації і керування
судном
Одеський національний морський
університет
м. Одеса, Україна*

Kucherenko Nataliia Vasylivna

*Candidate of Geographical Sciences,
Associate Professor,
Leading Researcher
National University "Odessa Maritime
Academy"
Odessa, Ukraine*

Кучеренко Наталія Василівна

*кандидат географічних наук, доцент,
провідний науковий співробітник
Національний університет «Одеська
морська академія»
м. Одеса, Україна*

Kovalkov Stanislav Georgievich

*retired major of the Armed Forces of
Ukraine, master, second-level higher
education student of the Department of
Public Management and Administration
Odessa National Technological
University
Odessa, Ukraine*

**Ковальков Станіслав
Георгійович**

*майор ЗС України у відставці,
магістр, здобувач вищої освіти
другого (магістерського) рівня
кафедри публічного управління
та адміністрування
Одеський національний
технологічний університет
м. Одеса, Україна*

Донна війна (seabed warfare) – сучасний термін, що позначає гібридні операції на морському дні, спрямовані на захист або атаку критичної підводної інфраструктури (кабелів зв'язку, газота нафтопроводів, силових електрокабелів). Сучасна донна війна – це гібридна війна нового типу з акцентом на економічний ефект.

Головна загроза в Балтійському морі походить від росії, що змусило НАТО запуснути операцію Baltic Sentry [1]. Операція була оголошена 14 січня 2025 року на Саміті союзників Балтійського моря в Гельсінкі. Це багатодоменна операція Альянсу, спрямована на посилення захисту критичної підводної інфраструктури (Critical Undersea Infrastructure, CUI) у Балтійському морі.

Основні завдання Baltic Sentry:

- стримування через демонстрацію присутності (ускладнення саботажу);
- підвищення ситуаційної обізнаності (фіксація актів саботажу);
- швидке реагування (затримання порушників після здійснення теракту).

Таким чином, це превентивно-стримуюча операція. Для її виконання залучаються фрегати, мінні тральщики, гідрографічні судна, підводні човни, авіація (включно з БПЛА), надводні безпілотні апарати (USV), підводні безпілотники (UUV/ROV) тощо. Учасники: Данія, Естонія, Фінляндія, Німеччина, Латвія, Литва, Польща, Швеція. Важливо усвідомлювати, що операція відбувається в мирний час у морі з інтенсивним цивільним судноплаством.

На поточному етапі атаки на підводну інфраструктуру класифікуються як гібридний саботаж, а не відкриті військові дії, тому вимагають пропорційної відповіді (затримання, а не знищення). Саме тому в рамках Baltic Sentry летальна автономна зброя не застосовується.

Досвід російсько-української війни в Чорному морі свідчить, що тактика НАТО в Балтиці буде ефективною лише тоді, коли росія відчуватиме реальний гібридний вплив на власну економіку. У Чорному морі такий вплив здійснює Туреччина: виключно страх втратити близько 20 млрд доларів щорічного експорту нафти та нафтопродуктів з Новоросійська й Туапсе стримує рф від спроб відновити блокаду українського морського коридору після одностороннього виходу з «зернової угоди» 17 липня 2023 року.

Експорт нафти та нафтопродуктів росії через Данські протоки втричі більший за обсягом, однак, на відміну від Туреччини, Данія не має необхідного військового потенціалу, не має спільного кордону з рф, щоб його застосувати, не має юридичних важелів, які надає Конвенція Монтре 1936 року. Таким чином, нинішня оцінка стану гібридної донної війни, яку росія веде в Балтійському морі, у середньостроковій перспективі має підштовхнути країни Балтійського регіону до відмови від суто превентивно-стримуючої стратегії та переходу до тактики активного захисту.

Сучасний бойовий досвід у Чорноморському регіоні демонструє чітку аналогію. Після успішного ракетного удару Сил оборони України

14 листопада 2025 року по нафтовому терміналу в Новоросійську та НПЗ у Туапсе росія вже 16 листопада вперше ризикнула нанести удар по турецькому газозову ORINDA в порту Ізмаїл на Дунаї.

Таким чином, і Україна в Чорному морі, і країни Балтійського регіону перебувають на порозі ескалації гібридної донної війни. Ця ситуація створює передумови для посилення співпраці держав Балто-Чорноморського регіону в сфері морської безпеки.

У 2025 році «донна війна» в Балто-Чорноморському регіоні повністю витіснила класичну підводну війну. Традиційні підводні човни та звичайні міни залишилися зброєю минулої індустріальної епохи.

У доповіді атакуючі засоби гібридної донної війни розглядаються виключно як активні засоби захисту підводної інфраструктури. Основна увага приділяється автономним системам з обмеженою бойовою частиною (щоб унеможливити критичні пошкодження цивільних об'єктів і суден). До таких засобів належать передусім «розумні» донні міни, які автономно класифікують ціль за акустичною сигнатурою і лише за підтвердженої загрози випускають торпеду. Перевага: міни можна розгортати в мирний час – вони не заважають судноплавству і реагують лише на специфічні цілі.

Альтернативою є ударні безпілотні апарати (підводні UUV та надводні USV). Вони перманентно патрулюють зони критичної інфраструктури, виявляють загрозу і знищують її (самопідливом або торпедою). Підводні дрони діють скритно й анонімно, але потребують розвиненої донної інфраструктури гідроакустичного позиціонування та зв'язку.

Висновок. Аналіз сучасного стану та тенденцій ескалації гібридної донної війни з боку росії в Балто-Чорноморському регіоні свідчить про необхідність відмови від стратегії суто превентивного стримування та переходу до тактики активного захисту. Сучасні засоби активного захисту – це переважно розумні донні міни та автономні ударні дрони з обмеженою бойовою частиною. Саме вони дозволяють перейти від пасивного моніторингу до активного захисту: автономно виявляти, класифікувати та знищувати диверсантів (UUV, міні-субмарини), не створюючи загрози цивільному судноплавству.

Література:

1. NATO launches «Baltic Sentry» to increase critical infrastructure security. NATO Official website. 2025. 14 January. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_232122.htm (дата звернення: 20.11.2025).